

Јован Секулић

ПОВОДОМ НАЈНОВИЈЕ КЊИГЕ ВЛАДИМИРА БРГУЉАНА »ИЗВОРИ СПОМЕНИЧКОГ ПРАВА У ЈУГОСЛАВИЈИ«

О књизи Владимира Бргуљана »Извори споменичког права у Југославији« објавио сам приказ у својој књизи »Путевима заштите споменика културе« прошле, 2001. године. Истовремено, исте године, одржане су и две промоције Бргуљанове књиге: прва, 22. фебруара у оквиру обележавања Дана заштите споменика културе, на којој су говорили Милић Мишковић, директор Јавног предузећа »Службени гласни« и издавач ове књиге и аутор, и друга 19. априла у Архиву Војводине у Новом Саду, на којој су говорили Павле Станојевић, директор Архива, Милић Мишковић, Јован Секулић и аутор. Зато се нећу у овом чланку задржати на приказу књиге, већ на Бргуљановом развојном путу који је своју финализацију крунисао књигом »Извори споменичког права у Југославији«. Ово чиним из више разлога. Чланак је намењен редовној годишњој публикацији »Наслеђе« Завода за заштиту споменика културе града Београда, завода чији је један од првих сарадника, само неколико месеци по доношењу решења о његовом оснивању, био Владимир Бргуљан. Његов први правнички потез био је враћање погрешно формулисаног, заправо већ донетог Решења о оснивању завода, у коме је била у његовом називу изостављена реч »града« (у Решењу је стајало Завод за заштиту споменика културе Београда). Решење је вратио тада далеко старијим сарадницима правне службе Скупштине града Београда, јер је већ као правник са стеченим искуством могао да уочи ову грешку, с обзиром да је пре доласка у Завод за заштиту споменика културе града Београда, радио управо на овој правној материји пуних пет година (од 1954. до 1961) у Секретаријату за законодавство и организацију Извршног већа Народне скупштине НР Србије, односно Републичког секретаријата за законодавство и организа-

цију. Иако је само непуних пет година радио у Заводу за заштиту споменика културе града Београда, Бргуљан је пуних четрдесет година наставио да се бави правном заштитом споменика културе, не само у Србији, већ и у свим републикама сада бивше Југославије. Тако могу рећи, да сам и ја током тих неколико година као историчар уметности прошао кроз његову школу, коју су такође, осим мене прошла и многа значајна и истакнута имена конзерватора из Србије и свих бивших република Југославије.

Моја сарадња са Владимиром Бргуљаном почела је још давне 1950. године, када смо били чланови аматерског друштва »Бранко Цветковић« чији су руководиоци секција била тада већ истакнута уметничка имена: Милан Бајшански и Драгутин Гостушки, диригенти хорске секције, Соја Јовановић и Миња Дедић, редитељи аматерског позоришта »Бранко Цветковић« и Бранко Марковић, кореограф и првак балета Народног позоришта, руководилац фолклорне секције. У таквом уметничком окружењу истовремено смо студирали, ја на Филозофском, а Бргуљан на Правном факултету. По завршеним студијама отишли смо у професионалце и имали своје посебне развојне путеве.

Развојни пут Владимира Бргуљана током ових четрдесет година имао је своју сталну узлазну линију, линију која ни мало случајно затвара круг са овом његовом најновијом књигом. Кажем ни мало случајно, јер после боравка и рада у већ поменутих установама, Бргуљан наставља са радом у Републичком заводу за јавну управу, све до одласка у пензију. Намерно сам поменуо све три установе, јер су оне за Владимира Бргуљана биле узлетне писте у његовом континуираном раду на правној заштити споменика културе у целој бившој Југославији.

Већ почетком раних педесетих година Бргуљан са својим радовима и рефератима учествује на мање више свим, републичким и савезним саветовањима конзерватора.

Његов запажени рад у области правне заштите споменика културе учинио је да Савез друштава конзерватора Југославије, Владимиру Бргуљану, као иницијатору и једном од организатора, повери обележавање 30. годишњице заштите споменика културе у Југославији. Поводом овог јубилеја, посебно издање периодичне публикације овог Савеза »Зборник заштите споменика културе« објавио је, поред реферата Владимира Бргуљана, поднетом на Симпозијуму посвећеном овом јубилеју, и посебан прилог – избор поезије припремљен за реситал који је изведен, такође поводом овог јубилеја, на Коларчевом универзитету у Београду. Избор поезије припремио је Владимир Бргуљан који се бавио и поезијом. Његова прва песма »Очи« читана је на Смотри омладинских литерарних секција Београда, 1950. године, када је и отпочела наша прва аматерска сарадња. Избор се састојао од песама посвећених споменичком наслеђу, почев од Иве Андрића, Десанке Максимовић, Душана Матића, Милорада Панића-Сурепа, Душана Костића, Васка Попе, Свете Мандића, Младена Ломпара до Звонимира Костића.

Радећи у Републичком заводу за јавну управу, Бргуљан већ 1967. године објављује своју прву књигу »Систем заштите споменика културе у СР Србији«, у издању Републичког завода за јавну управу и Републичког завода за заштиту споменика културе у Београду.

На иницијативу конзерватора Завода за заштиту споменика културе града Београда формира се тих година, у оквиру Сталне конференције градова Југославије, Секција за заштиту градитељске баштине. Ова секција је, у сарадњи са Савезом друштава конзерватора Југославије, организовала низ саветовања која су била посвећена заштити старих историјских градова и градских споменичких целина и амбијената. Захваљујући раду ове Секције почело се са интензивнијим оснивањем, поред већ постојећих републичких и покрајинских завода за заштиту споменика културе и градских завода у многим нашим градовима у Југославији. У оквиру своје издавачке делатности, Стална конференција градова Југославије, поред посебних издања о свим саветовањима посвећеним заштити градитељске баштине, објављује и другу књигу Владимира Бргуљана 1968. године »Систем заштите споменика културе у СФР Југославији«. Да је већ тада Владимир Бргуљан, као стручњак у овој нашој области, представљао јединствену и изузетну личност, потврђује се учешћем Републичког завода за заштиту споменика културе Србије, Републичког завода за заштиту споменика културе Хрватске и Координационог одбора покрајинских завода за заштиту споменика културе и

Завода за заштиту природе СФРЈ, у издавању треће књиге Владимира Бргуљана, 1985. године »Међународни систем заштите културних и природних добара«, чије је штампање обављено у Загребу.

Књига Владимира Бргуљана »Извори споменичког права у Југославији« није само синтеза његових објављених радова у конзерваторским гласилима, правним часописима, и три објављене књиге, она је резултат и његових најновијих истраживања општих правних аката у зборницима прописа, службеним гласилима и Архиву Министарства за иностране послове СР Југославије, који представљају изворе споменичког права и издавају тих аката из правних поредака југословенских земаља на територији СР Југославије од почетака XIV до краја XX века.

Термин »наука споменичког права« први је употребио 1987. године Владимир Бргуљан у свом саопштењу »Увод у споменичко право«, поднетом на Симпозијуму конзерватора Југославије у Скопљу, у организацији Савеза друштава конзерватора Југославије и Друштва конзерватора Македоније.

Приметили сте да сам више пута употребио речи »није случајно«. И овога пута рећи ћу то исто, јер развојни

ВЛАДИМИР БРГУЉАН

ИЗВОРИ СПОМЕНИЧКОГ ПРАВА У ЈУГОСЛАВИЈИ

БЕОГРАД, 2000.

пут Владимира Бргуљана није се огледао само у његовом мукотрпном вишегодишњем раду на овој његовој најновијој књизи. Били су то паралелни путеви који су се сви, мање-више, сливали у један јединствен пут. И зато није, кажем опет случајно, да је као високи стручњак и правник у области заштите нашег историјског и споменичког наслеђа, био представник Југославије у УНЕСКО-вом Специјалном комитету владиних експерата за припрему Пројекта конвенције о мерама за забрану и спречавање недозвољеног увоза, извоза и преноса својине културних добара и наставник правне заштите градитељског наслеђа на постдипломским студијама Архитектонског факултета у Београду, од школске 1979–80. до 1994–95. године.

Значај и вредност најновије књиге Владимира Бргуљана »Извори споменичког права у Југославији«, без сумње, је у томе што је то прва књига те врсте у нашој правној литератури, не само у садашњој већ и у бившој Југославији. Зато сам сигуран и уверен да ће конзерватори и заводи за заштиту споменика културе, сада из нових држава бивше Југославије, као и ми из ове данашње, своја досадашња знања о правној заштити споменика културе проширити и обогатити новим сазнањима. Јер, за разлику од досадашње правне заштите споменика културе која је била регулисана у постојећим гранама права, уставној, кривичној, међународној и другим гранама, Владимир Бргуљан се са својом најновијом књигом »Извори споменичког права у Југославији« представља као оснивач и утемељитељ споменичког права као посебне гране права и научне дисциплине.

Нисам једино сигуран и уверен да ће ова најновија књига Владимира Бргуљана која садржи и све друге законе и остале унутрашње прописе из области заштите

споменика културе, односно културних добара као и међународне конвенције из ове наше области, послужити и дати свој значајан допринос у припремама и раду на доношењу новог закона о заштити културних добара. Иако је Владимир Бргуљан и лично учествовао у припремама за доношење Основног закона о заштити споменика културе 1965. године, и Војвођанског закона из 1974. године, не верујем да ће бити консултован у припремама и раду на доношењу новог закона, као што сам уверен да ни високо стручна правна служба Завода за заштиту споменика културе и његови стручни сарадници, полазећи од досадашњих искустава неће бити укључени у рад на припреми овог ново закона. Понавља се она пракса када први пут од оснивања завода за заштиту споменика културе у нашој Републици конзерватори Београда и Србије нису учествовали у току припрема за доношење, данас још увек важећег, Републичког закона о културним добрима и са њим се упознали на сам дан његовог доношења, заправо усвајања у Скупштини Србије 1994. године, када се разумљиво, више није могло ништа учинити. Плашим се да ће се то поновити и ове 2002. године.

Да не бих завршио текст суморним речима, морам да кажем да ми је изузетно задовољство и један разлог више што овај текст пишем за публикацију »Наслеђе« Завода за заштиту споменика културе града Београда када, Владимир Бргуљан и ја обележавамо 40. годишњицу рада на заштити нашег споменичког наслеђа, када је истовремено и Завод за заштиту споменика културе града Београда обележио своју значајну годишњицу – четрдесет година изузетног рада и изванредних резултата његових сарадника на заштити, обнови и презентацији драгоцене споменичке баштине нашег града.